

RAHAPELI- RIIPPUVUUS

**ESIMERKKI HALLINNONALAT YLITTÄVÄSTÄ
PALVELUNTARPEESTA**

MARIA HEISKANEN, SOCCA/HUS

26.10.2017

SOSIAALIPOLITIIKAN PÄIVÄT, JYVÄSKYLÄ

ILMIÖ

- THL: Ongelmapelaaminen on rahan- ja/tai ajankäytöltään liiallista pelaamista, joka vaikuttaa kielteisesti pelaajaan, hänen läheisiinsä tai muuhun sosiaaliseen ympäristöön
- ICD-10, patologinen pelaaminen: Tämä häiriö käsittää usein toistuvia henkilön elämää hallitsevia uhkapelajaksoja. Ne vahingoittavat hänen sosiaalisia, ammatillisia, aineellisia ja perheeseen liittyviä arvojaan ja sitoumuksiaan.
- DSM-5, rahapeliriippuvuus (gambling disorder): Jatkuva tai toistuva ongelmallinen rahapelikäyttäytyminen, joka aiheuttaa kliinisesti merkittävää haittaa tai kärsimystä.
- Vuonna 2015 rahapeliongelmastä kärsi 3,3 prosenttia suomalaisista (124 000 henkilöä)
 - 13 prosentilla oli lähipiirissään liikaa pelaava henkilö
- Terveydellisiä (mielenterveys, fyysinen terveys), taloudellisia ja sosiaalisia seurauksia

HOITO

- Hoitosuosituksena kognitiivinen käyttäytymisterapia tai motivoiva haastattelu
→ Tavoitteena esim. korjata pelaajan vääriä uskomuksia pelaamisesta ja etsiä keinoja saada pelaamisen tuomaa mielihyvää muualta
- Moniulotteinen ongelma: pelaamisen lopettamisen lisäksi apua saatetaan tarvita talousongelmien selvittämiseen ja perheen hyvinvoinnin turvaamiseksi
- Erilaatuisia haittoja: vaikeus hallita pelaamista → → → kodin menettäminen / itsemurhariski
 - Tarvetta erilaiselle tuelle: osa selviää yksin, osa kaipaa neuvontaa, osa tarvitsee järeämpää tukea

TÄMÄ SELVITYS

- 12 haastateltavaa, jotka työskentelevät rahapeliongelmissa auttavissa palveluissa
 - Hoidollinen keskustelu, hoito-ohjelma verkossa, auttava puhelin ja chat, matalan kynnyksen tieto- ja tukipiste
- 9 haastattelua: kaksi ryhmähaastattelua, 7 yksilöhaastattelua
- 8 naista, 4 miestä
- Koulutustaustat sosiaali- ja yhteiskunta-alalta, terveydenhuollosta ja psykologiasta
- Alaan liittyvien työkokemusten pituuksien keskiarvo 11 vuotta
- Haastatteluissa kysyttiin sekä auttamisesta taloudellisissa vaikeuksissa että yhteistyöstä muiden palvelujen kanssa
- Millaisia erityispiirteitä liittyy tällaisen monialaisen ongelman hoitamiseen / palvelujen järjestämiseen?
 - Millaisia yhteistyösuhteita eri palvelujen asiakastyöntekijöiden välillä on?
 - Mitkä palvelujen väliset työnjaot rahapeliriippuvuuden hoidossa koetaan parhaiksi?
 - Mitä haasteita ja edistäviä tekijöitä yhteistyölle on?

ALUSTAVIA TULOKSIA

ERILLISPALVELUN TARVE

- Paljon asiakkaita, joilla ongelmana vain rahapelaaminen
 - Esim. työssäkäyviä, perheellisiä, 25-35 -vuotiaita miehiä
 - Ei aiempaa kontaktia palvelujärjestelmään, eivätkä välttämättä hakeutuisi päihde- ja mielenterveyspalveluihin tai sosiaalitoimeen
- Osaaminen muualla saattaa edelleen olla vähäistä
 - Ei kysytä pelaamisesta pitkässäkään asiakassuhteessa
 - Jos peliongelma tulee ilmi, saatetaan esimerkiksi kauhistella velkojen määrää
- Peliongelmaan liittyy usein voimakas häpeä
 - Kynnys hakeutua palveluihin voi olla korkea
 - Ensimmäinen kohtaaminen on merkityksellinen

OHJAAMINEN PALVELUSTA TOISEEN

- Muista palveluista ohjataan herkästi erillispalveluun
 - Rahapeliongelman kohtaaminen ei tähtitiedettä: osaamisen kasvattaminen muissa palveluissa
 - Palvelutarpeen arviointi: milloin tarvitaan pidempiaikaista erillispalvelua, milloin riittää vaikka keskustelu terveydenhoitajan kanssa
- Pelaamiseen keskittyvästä palvelusta neuvotaan asiakasta olemaan yhteydessä moniin eri palveluihin:
 - Velkaneuvonta, Takuusäätiö, terveyskeskus, sosiaalitoimi, työterveys, Kela, päihdepalvelut
 - Terveysteen (esim. unettomuus tai masennus) tai talouteen liittyvät ongelmat, joita ei voida ratkaista erityispalvelussa

TYÖNTEKIJÖIDEN VÄLINEN YHTEISTYÖ

- Yhteistyö harvinaista – ajan puute
- Muualta pyydetään lausuntoja, että asiakas hakee apua rahapeliongelmaan
 - Esimerkiksi matkakorttia varten
 - Saattaa olla myös vaikeaa saada: turhauttavaa kun ei voi vaikuttaa asiakkaan puolesta
 - Talousasioiden järjestelyä (esim. velkajärjestely) varten
 - Voidaan vain kirjoittaa että on käynyt, ei välttämättä arvioida pelaamattomuutta
- Joitain hoitokeskusteluja
 - Jos asiakas mielenterveyshoidossa (esim. psykiatrian poliklinikalla), saatetaan yhdessä suunnitella hoitoa
 - Ei yhtäaikaista terapiaa kovin pitkään
 - Jotkut tulevat työntekijän kanssa esimerkiksi asumisyksiköstä

TIETO YHTEISTYÖN MUOTONA

- Palvelut ovat tietoisia toisistaan
 - Ei välttämättä esteitä yhteistyölle, mutta ei tarvettakaan
 - Yhteistyö tapahtuu yksilöiden välillä, ei niinkään organisaatioiden
- Substanssikeskusteluita kaivattaisiin: esim. kaksisuuntainen mielialahäiriö ja rahapeliriippuvuus
- Olisi hyvä olla tieto asiakkaan kaikista hoitokontakteista
 - Nimettömyys menetettäisiin
- Joistakin ilmiöistä enemmän tietoa eri ammattikunnille: esim. Abilify-lääke (aripipratsoli, psykoosilääke) ja rahapeliriippuvuus

ASIAKAS TOIMIJANA

- Asiakas valitsee mitä palveluja käyttää
- Rahapeliongelman hoitoon on tarjolla hoidollista keskustelua, vertaistukea (esim. GA-ryhmät, Sospedin ryhmät), nettiryhmiä, puhelintukea, oma-apuoppaita
 - Kuunnellaan ja suositellaan sellaista mikä voisi sopia kullekin asiakkaalle esimerkiksi tämän hoitohistorian perusteella (esim. AA → GA)
- Osalle tärkeää että palvelu on anonyymi
- Eri ammattikuntien erot asiakkaiden suuntaan: terapeutilta ei odotetakaan talousneuvontaa
- Voidaan olla yhteydessä muihin työntekijöihin, jos asiakas sitä toivoo
- Ihmisen oma vastuu: milloin valmis hyödyntämään eteen katettuja palveluja
 - Esim. rahankäytön uudelleen opettelu

TALOUSONGELMIEN RATKAISEMINEN

- Monella on taloudellisia ongelmia, jotka saattavat heijastua myös heidän lähipiiriinsä
 - Velkaantuminen on yleistä
- Ongelma realisoituu usein kun taloudelliset rajat tulevat vastaan
 - Apua lähdetään hakemaan talousongelman vuoksi
- Ratkaisu taloustilanteeseen saattaa tuoda valheellisen uskon että myös pelaaminen on ratkaistu
- Toisaalta pelaamisen lopettaminen ei onnistu kun mielessä pyörii velat ja maksamattomat laskut
- Kaivataan työntekijän kanssa pohdintaa siitä, mitä olisi järkevintä tehdä omassa tilanteessa
 - Tarkka asiantuntemus talous- ja velka-asioista toisilla ammattilaisilla kuin peliriippuvuutta hoitavilla
- Hyvin vaikeiden tilanteiden ratkaisemisessa yhteistyö tärkeämpää: esim. hädän uhka

LOPUKSI

- Ihannemaailmassa samassa paikassa olisi rahapeliongelmaan erikoistunut työntekijä, talous- ja velkaneuvoja, sosiaalityöntekijä, mielenterveyshoitaja ja lääkäri
- Yhteistyö on tietoisena olemista, ohjaamista, lausuntoja ja joitakin yhdessä tehtyjä suunnitelmia
- Talousongelman ratkaisemisen ajallisuutta pohdittava
- Onko laajemmalle yhteistyölle edes tarvetta?
- Tiedon jakaminen yhteistyönä: tarvetta muiden ammattilaisten hallussa olevalle tiedolle

